

NACKA TINGSRÄTT

Sida 1 av 106

2722.3.0689
Svk dnr 2011/706

Ink 2016-04-08
Akt..... M 2772-15
Aktbil..... (869)

Stockholm den 8 april 2016

Nacka tingsrätt
mark- och miljödomstolen
Augustendalsvägen 20
131 52 Nacka Strand

M 2772-15

Tillstånd till bortledning av grundvatten från tunnelanläggningen City Link etapp 2 ämnad för elförbindelsen Anneberg – Skanstull (kabeltunnel mellan Anneberg i Danderyd och Skanstull i södra Hammarbyhamnen i Stockholms kommun med tillhörande sex ventilationsschakt) m.m. i Danderyds, Solna och Stockholms kommuner

I. INLEDNING

Svenska kraftnät får härigenom bemöta de yttranden¹ som inkommit i anledning av Svenska kraftnäts ansökan, se **avsnitt II**. Yttrandena återges i huvudsaklig sammanfattning.

I förevarande **avsnitt I** redovisar Svenska kraftnät justeringar i yrkanden och villkorsförslag, liksom bemöter Svenska kraftnät mark- och miljödomstolens föreläggande i aktbilaga 689 samt redovisar Svenska kraftnät resultatet av fortsatta utredningar. Vidare görs en kompletterande redovisning av miljökvalitetsnormerna för vatten och Svenska kraftnät ger sin bedömning gällande ansvarig tillsynsmyndighet. I **avsnitt I** görs även en justering gällande tunnelns läge i djupläge vid Frescati.

Med hänsyn till bl.a. inkomna yttrandena och Svenska kraftnäts överväganden i anledning av dem justerar Svenska kraftnät sina yrkanden och villkorsförslag enligt följande.

Justering av yrkandena 1.a) och 1.b) med åtföljande ändring i villkorsförslag 1
Trafikförvaltningen, Stockholms läns landsting, har i yttrande² till Energimarknadsinspektionen inom ramen för pågående koncessionsprövning enligt ellagen avseende City Link etapp 2, redovisat bl.a. följande. Den 6 oktober 2015 godkände landstingsstyrelsen lokaliseringsutredningen för utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka. Detta medför att det enda av de två alternativ som Svenska kraftnät presenterat i målet som är förenligt med vald tunnelbane-sträckning är "andrahandsalternativet", d.v.s. det djupare läget.

I anledning av ovan redovisat valt läge för tunnelbanan justerar Svenska kraftnät sina alternativyrkanden på sådant sätt att Svenska kraftnät alltså yrkar tillstånd till båda utförandena

¹ Uppgifter angående rättighetshavare och liknande utelämnas i denna påminnelsekrift.

² Se dagboksanteckning den 4 december 2015 i förevarande mål.

men att förstahandsalternativet ska vara det djupare läget enligt nedan (ändringarna är markerade). Svenska kraftnät önskar behålla båda alternativen i det fall det skulle visa sig att tunnelbanan mot Nacka inte blir av eller att tunnelbanesträckningen ändras så att den blir förenlig med det yttligare sträckningsalternativet av City Link etapp 2. (Se tillkommande villkorsförslag 13 nedan.)

Svenska kraftnät yrkar tillstånd enligt miljöbalken att få:

- 1 **a**) i **första** hand leda bort allt det i blivande tunnelanläggningen inläckande grundvattnet med den profilsträckning gällande sträcka 8 cirka 11/600-13/463 som anges med grön färg i bilaga 1 (det s.k. **det djupare läget**) **och**

Borttaget: b

Borttaget: **andra**

Borttaget: andrahandsalternativet

- 1 **b**) i **andra** hand leda bort allt det i blivande tunnelanläggningen inläckande grundvattnet med den profilsträckning gällande sträcka 8 cirka 11/600-13/463 som anges med grå färg i bilaga 1 (det s.k. **grundare läget**).

Borttaget: a

Borttaget: **första**

Borttaget: förstahandsalternativet

Borttaget: **och**

I linje med ovan angivna yrkandejusteringar anpassas villkorsförslaget 1 gällande inläckagemängderna enligt följande (ändringarna är markerade).

1. Svenska kraftnät skall driva tunnelanläggningen och utföra sådana tätningsåtgärder så att flödet av det till tunnelanläggningen inläckande grundvattnet under byggskedet (d.v.s. från och med påbörjande av grundvattenbortledning till och med tidpunkten för godkänd slutbesiktning av tunnelanläggningen) inte överstiger:

- 210 liter per minut på sträcka 1 cirka 00/069-02/439,
- 220 liter per minut på sträcka 2 cirka 02/439-03/845 (inklusive ventilationsschaktet vid Mörby),
- 330 liter per minut på sträcka 4 cirka 04/100-06/631 (inklusive ventilationsschaktet vid Frescati),
- 270 liter per minut på sträcka 5 cirka 06/631-08/490 (inklusive ventilationsschaktet vid KTH),
- 180 liter per minut på sträcka 6 cirka 08/490-10/060 och
- **enligt det djupare läget, 300 liter per minut på sträcka 8 cirka 11/600-13/463 (inklusive ventilationsschaktet vid Skanstull med jordtunnel efter att drivningen av detta schakt har lett till genombrott i tunnellen) och enligt det grundare läget, 250 liter per minut på sträcka 8 (inklusive ventilationsschaktet vid Skanstull med jordtunnel efter att drivningen av detta schakt har lett till genombrott i tunnellen).**

Borttaget: **första**handsalternativet

Borttaget: **och enligt andrahandsalternativet 300 liter per minut på sträcka 8 (inklusive ventilationsschaktet vid Skanstull med jordtunnel efter att drivningen av detta schakt har lett till genombrott i tunnellen)**

under tiden därefter (driftskedet) till dess annat har bestämts efter provotidens utgång skall det till tunnelanläggningen inläckande grundvattnet inte överstiga:

- 190 liter per minut på sträcka 1 cirka 00/069-02/439,
- 150 liter per minut på sträcka 2 cirka 02/439-03/845 (inklusive ventilationsschaktet vid Mörby),
- 260 liter per minut på sträcka 4 cirka 04/100-06/631 (inklusive ventilationsschaktet vid Frescati),
- 200 liter per minut på sträcka 5 cirka 06/631-08/490 (inklusive ventilationsschaktet vid KTH),
- 100 liter per minut på sträcka 6 cirka 08/490-10/060 och
- **enligt det djupare läget, 280 liter per minut på sträcka 8 cirka 11/600-13/463 (inklusive**

ventilationsschaktet vid Skanstull med jordtunnel) och enligt det grundare läget, 230 liter per minut på sträcka 8 (inklusive ventilationsschaktet vid Skanstull med jordtunnel),

allt som rullande fyramånadersmedelvärden och riktvärden. I flödena under byggskedet och driftskedet inräknas inte det grundvatten som kan komma att ledas bort vid de avsänkningar som framgår av yrkandepunkterna 2 – 5.

Borttaget: förstahandsalternativet

Borttaget: cirka 11/600-13/463

Borttaget: och enligt andrahandsalternativet 280 liter per minut på sträcka 8 (inklusive ventilationsschaktet vid Skanstull med jordtunnel)

Kommentarer till eller justering i övrigt av villkorsförslagen

• Villkorsförslagen 1 och 2 gällande inläckagemängder

Länsstyrelsen och SGU har anförut behov av skärpta inläckagevillkor. SGI anser däremot att Svenska kraftnäts ambition är hög beträffande inläckagen och att det är frågan om relativt små tillåtna flöden. Svenska kraftnät ansluter sig till SGI:s bedömning och vidhåller sina villkorsförslag i den här delen. Svenska kraftnät avser vidta erforderliga tätningsåtgärder, men även med sådana åtgärder kommer grundvatten att läcka in och behöva ledas bort. Den skada som därvid kan uppkomma kommer att motverkas med infiltrationsåtgärder på samma sätt som i andra stora infrastrukturprojekt. Angivna mängder är dessutom inte av den omfattning att de skiljer sig från vad som varit fallet i andra liknande miljöprovningar.

• Villkorsförslag 5 – 7 gällande buller (nivåer, arbetstider)

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholm har i aktbilagorna 292 – 293 (se avsnitt II.8 nedan) lämnat synpunkter på Svenska kraftnäts villkorsförslag gällande buller. I närtid har Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen i två vattenrättsliga avgöranden rörande infrastrukturprojekt bestämt ramvillkor för icke tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet.³ Med dessa utgångspunkter och med beaktande av här projektspecifika förhållanden justerar Svenska kraftnät sina villkorsförslag enligt vad som framgår nedan i villkoren 5 – 7 (ändringarna i villkorstexterna och i tabellen är markerade i förhållande till Svenska kraftnäts förslag i ansökan, aktbilaga 1).

Svenska kraftnät inleder dock med beskrivning gällande tillämpligheten av Naturvårdsverkets råd (NFS 2004:15) om buller från byggplatser.

Vid bedömning av lämpliga bullervillkor utgår Svenska kraftnät från innehållet i NFS 2004:15, både vad gäller där angivna riktvärden och tillhörande texter. Vid bedömningen av lämpliga riktvärden för tunneldrivningen med tunnelbormaskin (TBM-driften) är det viktigt att framhålla att TBM-driften har sådan framfartstakt att tiden som stomljudet är hörbart (>35 dBA) för varje fastighet längs med tunnelsträckan uppgår till maximalt cirka 20 dagar vid den genomsnittliga framdriften med 100 meter per vecka. Härtill kommer att störningen inte är lika hög under dessa 20 dagar, vilket illustreras av figur 6.19 i miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga 8 till aktbilaga 1. Det är också så att det under dessa 20 dagar även förekommer perioder med tyst verksamhet. Det ska också påpekas att ljudet avtar snabbt med avståndet i sidled samt att ljudet avtar med cirka 2 dBA per våningsplan. Som exempel kan nämnas att för en byggnad som är belägen 50 meter ovan tunneln bedöms stomljud överskridande 45 dBA förekomma under endast sju dagar. Det ska tilläggas att av tunnelns cirka 13,4 km långa sträckning är det endast cirka 4 km som har ett tunneldjup på 50 meter. Resten av sträckan är tunneldjupet större. Av den tunnelsträcka som har ett tunneldjup på 50 meter går endast en kortare sträcka (cirka 600 meter) under områden med bostadsbebyggelse. Under Östermalm och Södermalm där flest hushåll berörs är tunneldjupet cirka 75 meter respektive 75 – 100

³ Dom den 4 december 2015 (grundvattenbortledning m.m. för byggande av Förbifart Stockholm), Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M11838-14, och dom den 21 januari 2015 (Slussen), Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M 2008-14.

meter. När tunneldjupet är 75 meter bedöms stomljudet inte överskrida 45 dBA. Stomljuds-nivåer över 40 dBA bedöms endast uppnås under cirka 10 – 13 dagar för varje fastighet om tunneldjupet är 75 – 50 meter. Det innebär störning under 1 – 2 helger under dagtid. Svenska kraftnät vill framföra att projektet City Link etapp 2 i väsentliga delar inte är att jämföra med traditionella ”stora infrastrukturprojekt”. Detta då det för City Link etapp 2 är frågan om en betydligt snabbare framdrift – och således kortare störningstid – än för tunnlar som drivs genom borra- sprängmetoden (Citybanan och Förbifart Stockholm) eller för ett infrastruktur-projekt som likt Slussen äger rum på en och samma plats.

Det för City Link etapp 2 så speciella förhållandet rörande snabb framfartsdrift tillsammans med Svenska kraftnäts önskan om att riktvärdena i vissa fall ska vara högre än de riktvärden som anges i tabellen i NFS 2004:15 finner stöd i nämnda råd på följande sätt. I dessa råd anges nämligen att för verksamhet med begränsad varaktighet, högst två månader, bör 5 dBA högre värden kunna tillåtas. Det är denna av Naturvårdsverket angivna möjlighet till höjning som Svenska kraftnät anser rimligt att kunna utnyttja, vilken möjlighet leder till att tunneln kan anläggas inom rimlig och planerad tid, vilket också innefattar betydande kostnads-effektivisering för Svenska kraftnäts del. Det ska noteras att enligt NFS 2004:15 begränsas inte höjningsmöjligheten till några speciella dagar eller tider på dygnet. Svenska kraftnät önskar nyttja höjningsmöjligheten endast för dessa fall:

- Helgfri måndag – fredag kl. 19.00 – 22.00 (40 dBA i stället för 35 dBA).
- Lördag, söndag och helgdag kl. 9.00 – 18.00 (40 dBA i stället för 35 dBA).

Det ska noteras att Svenska kraftnät på det här sättet justerar sitt ursprungliga förslag, vilket förslag innebar att 45 dBA skulle gälla måndag – fredag kl. 19.00 – 22.00, liksom för lördag, söndag och helgdag kl. 9.00 – 18.00.

Svenska kraftnäts villkorsförslag gällande buller är uppdelade på följande sätt. *Villkorsförslaget 5* reglerar det som utlöser Svenska kraftnäts skyldighet att erbjuda ersättningsbostad under byggskedet. *Villkorsförslaget 6* reglerar arbetstiderna för arbetena vid ventilations-schakten. *Villkorsförslaget 7* reglerar arbetstiderna för arbetet med TBM-driften och under anläggandet av förbindelsetunnlar mellan kabeltunneln och ventilationsschakten.

Som ramvillkor för **anläggandet av tunnelanläggningen** föreslår och åtar sig Svenska kraftnät följande (nedan följer de justerade villkorsförslagen, ändringarna är markerade).

5. Vid befarat överskridande av de nivåer som anges i nedanstående tabell ska följande gälla: Boende som förväntas utsättas för luftburet buller eller stomljud över nivåerna under fem dagar i följd eller mer än fem dagar under en tio-dagarsperiod ska erbjudas möjlighet till tillfälligt boende, alternativt tillfällig vistelse. Svenska kraftnät ska skicka erbjudande till berörda i god tid innan det bullerstörande arbetet påbörjas. Även om riktvärdena inte överskrids ska evakuering erbjudas om särskilda behov föreligger, t.ex. boende med nattarbete. Vid bedömning av om särskilda behov föreligger ska beaktas störningstidens längd och personliga förhållanden. Vid tveksamhet om bullerstörningens nivå ska vid behov platsbesök genomföras och mätning utföras.

Borttaget: Svenska kraftnät ska sträva efter att begränsa bullret från byggverksamheten så att den ekvivalent-ljudnivån inomhus som riktvärde under byggskedet inte överskrider värdena i tabellen nedan. Vid borming av pilothål för raiseborming vid ventilations-schakten Mörby, Stocksundet, Frescati och KTH får dock överskridanden ske. I områden där bakgrundsnivån överskrider nivåerna i tabellen nedan får det luftburna bullret och stomljudet från byggverksamheten överskrida dessa nivåer, dock ska Svenska kraftnät sträva efter att det luftburna bullret och stomljudet inte medför att den sammanlagda bullemnivån överskrider bakgrundsnivån.

Borttaget: angivna för "Bostäder"

Byggbullernivå (luftburet buller och stomljud) inomhus, ekvivalent ljudnivå för varje 5-minutersperiod, dB(A), riktvärden					
Område	Helgfri må – fr		Lö, sö och helgdag		Alla dagar
	Dag 07-19	Kväll 19-22	1) Dag 07-09 2) Dag 09-18	Kväll 18-22	Natt 22-07
Bostäder	45	40	1) 35 2) 40	30	30

Borttaget: 19

Borttaget: Kväll 19-22

Borttaget: 5

Borttaget: 45

Kommentar från Svenska kraftnät: Nämnden föreslår i aktbilaga 293 att det ovan strukna inledande stycket (se texten strax ovan till höger under "Borttaget") ska utgå eftersom det inte påstås tillföra något i sak. Svenska kraftnät tolkar det som att nämnden inte har någon erinran mot innehållet i sig utan att strykningen motiveras närmast av redaktionella skäl. Svenska kraftnät har inget emot att stycket utgår. Svenska kraftnät har heller inget emot huvuddelen av övriga redaktionella ändringarna som nämnden föreslår. Svenska kraftnät vidhåller det lämpliga i att ha kvar tabellen. Gällande riktvärdena: Svenska kraftnät godtar nämndens förslag att riktvärdet ska vara 40 dBA helgfri måndag – fredag kl. 19.00 – 22.00. Svenska kraftnät accepterar likaså att sänka riktvärdet för lördag, söndag och helgdag kl. 9.00 – 18.00 från av Svenska kraftnät föreslagna 45 till 40 dBA (nämnden anger 35 dBA). Vidare accepterar Svenska kraftnät att riktvärdet kl. 07.00 – 09.00 lördag, söndag och helgdag bestäms till 35 dBA i enlighet med nämndens förslag. Svenska kraftnät anser således det inte vara rimligt att, som nämnden framför, bestämma riktvärdet genomgående till 35 dBA för lördag, söndag och helgdag kl. 07.00 – 19.00. Svenska kraftnät får hänvisa till den inledande redovisningen i förevarande avsnitt rörande innehållet i NFS 2004:15. Eftersom tabellen ovan knyts till angivande av vid vilka bullernivåer skyldigheten för Svenska kraftnät att erbjuda ersättningsbostad till boende inträder räcker det att tabellen anger vad som gäller för boende. Övriga bullerutsatta, så som undervisningslokaler m.m., omhändertas genom villkorsregleringen i villkorsförslagen 6 och 7 gällande arbetstider, varför dessa övriga bullerutsatta inte behöver omnämnas i tabellen.

6. Arbeten under byggskedet vid ventilationsschakten vid Mörby, Stocksundet, Frescati, KTH, Stadsgårdskajen och Skanstull och som medför luftburet buller och stomljud som överskrider riktvärdena i NFS 2004:15, får endast utföras, helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 19.00. Andra avvikelser (annan arbetstid, överskridanden av nämnda riktvärden under sådan annan arbetstid) får, om det finns särskilda skäl, ske endast efter tillsynsmyndighetens godkännande. Bulleralstrande arbeten som inte medför överskridande av riktvärdena i tabellen i punkten 5 får förekomma alla dagar dygnet runt.

Borttaget: Bulleralstrande a

Borttaget: regel-bundet störande

Borttaget: ande

Borttaget: i tabellen i punkten 5

Borttaget: normalt förekomma

Borttaget: Efter samråd med tillsynsmyndigheten får dock sådana arbeten

Borttaget: förekomma även under övrig tid

Kommentar från Svenska kraftnät: Svenska kraftnät noterar att nämnden ansluter sig i aktbilaga 293 till Svenska kraftnäts bedömning att det är skäligt att utforma villkoren utifrån nivåerna inomhus. Svenska kraftnät har ingen erinran mot att villkorsförslaget 6 rörande arbetstider utgår från NFS 2004:15, även om tabellen i villkorsförslag 5, som rör erbjudande om ersättningsboende, innehåller endast riktvärden för boende. Svenska kraftnät anser det tillräckligt att det i inledningen av villkorsförslaget 6 anges när arbeten som riskerar att överskrida riktvärdena får ske; det är inte nödvändigt/kan uppfattas som en onödig dubbelskrivning att därefter ange att för sådana arbeten erfordras samråd med tillsynsmyndigheten. I och med den inledande meningen har ju redan slagits fast att överskridanden får ske under där angiven tidsperiod. Däremot är det lämpligt att ange vad som gäller för andra avvikelser, d.v.s. när det gäller andra arbetstider och överskridanden av

riktvärdena under sådan annan arbetstid (då krävs godkännande av tillsynsmyndigheten). Det är korrekt som nämnden anför att arbetstiderna vid ventilationsschakten som medför buller överskridande riktvärdena i NFS 2004:15 nu planeras att bedrivas endast helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 19.00.

7. Bulleralstrande arbeten under TBM-driften och under anläggandet av förbindelsetunnlar mellan kabeltunneln och ventilationsschakten och som medför regelbundet störande luftburet buller och stomljud överskrider riktvärdena i NFS 2004:15, får normalt förekomma enligt följande: Alla dagar dygnet runt på sträckor I i bilaga 3⁴. Helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 22.00 samt lördag, söndag och helgdag kl. 09.00 – 18.00 på sträckor II. i bilaga 3. Alla dagar kl. 18.00 – 07.00 på sträckor III. i bilaga 3. Efter godkännande från tillsynsmyndigheten får dock sådana arbeten förekomma även under övrig tid. Bulleralstrande arbeten som inte medför överskridande av riktvärdena i tabellen i punkten 5 får förekomma alla dagar dygnet runt.

Borttaget: tabellen i punkten 5

Borttaget: i

Borttaget: samråd med

Kommentar från Svenska kraftnät: Svenska kraftnät noterar att nämnden på s. 11 i aktbilaga 293 är positivt inställd till att olika arbetstider kan tillämpas samt att nämnden är positiv till den uppdelning som Svenska kraftnät redovisat i bilaga 3 till ansökan, aktbilaga 1. Nämndens invändning mot texten verkar vara i det närmaste av redaktionell art samt har nämnden invändning mot att aktuella sträckor redovisas separat i bilaga 3 till ansökan, aktbilaga 1. Sammantaget tolkar Svenska kraftnät detta som att nämnden i ett godkännandeförfarande efter tillståndsdomen kommer att lämna sitt godkännande till uppdelningen av arbetstiderna enligt nämnda bilaga 3. Det är dock för Svenska kraftnäts planering och entreprenadupphandling viktigt att i god tid kunna utgå från de arbetstider som ska gälla.

Svenska kraftnät skulle därför önska att nämndens godkännande ges inom ramen för förevarande prövning och att således det får genomslag redan i villkorsförslaget 7. Svenska kraftnät vidhåller således sitt textförslag med två ändringar: Den första ändringen rör att (liksom i villkorsförslaget 6) riktvärdena i NFS 2004:15 ska vara styrande när det gäller frågan om arbetstider och vilka riktvärden som under dessa arbetstider får överskridas. Den andra ändringen rör att för avvikelser från nämnda tider krävs godkännande från tillsynsmyndigheten.

Konsekvenserna av att begränsa arbetstiderna för de stomljudsallstrande momenten i tunneldrivningen, i förhållande till Svenska kraftnäts förslag, innebär en i tid, utsträckt påverkan för de direkt berörda vid tunnelfronten i Anneberg genom att uttransporten där av framborrt material i sådant fall pågår längre. Härtill kommer en bedömd förlängd total projekttid med cirka tolv månader i det fall inget bulleralstrande arbete tillåts ske under helger. Därtill kan ytterligare sex månaders förlängning av tunneldrivningen ske om inget arbete får ske dygnet runt inom obebyggda eller glesbebyggda områden. Detta innebär motsvarande ytterligare tidsförlängning av påverkan för de boende och de verksamheter som finns i anslutning till etableringsområde Anneberg. En förlängning av projekttiden med tolv månader innebär en kostnadsökning för Svenska kraftnät beräknad till cirka 230 miljoner kronor.

⁴ Bilaga 3 avser i villkorsförslaget 7 bilaga 3 till ansökan, aktbilaga 1.

- Villkorsförslag 8 gällande Svenska standarder vid vibrationsalstrande arbeten
Svenska kraftnät kompletterar villkoret enligt följande (ändringarna är markerade):

"Svenska kraftnät ska vid samtliga vibrationsalstrande arbeten tillämpa Svensk Standard SS 460 48 66, Vibration och stöt – Riktvärden för sprängningsinducerade vibrationer i byggnader, Svensk Standard 02 52 11, Vibration och stöt – Riktvärden och mätmetod för vibrationer i byggnader orsakade av pålning, spontning, schaktning, packning och Svensk Standard SS 02 52 10, Vibration och stöt – Sprängningsinducerade luftstöt vågor – Riktvärden för byggnader och Svensk Standard SS 460 48 60 Vibration och stöt – Syneförrättning – Arbetsmetoder för besiktning av byggnader och anläggningar i samband med vibrationsalstrande verksamhet."

Borttaget: och

Borttaget: och

- Villkorsförslag 10 gällande utsläpp av länshållningsvatten

I anledning av inkomna synpunkter från Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad, se avsnitt II.8), Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Solna stad, se avsnitt II. 10) och Danderyds kommun, se avsnitt II. 11) nedan justerar Svenska kraftnät sitt villkorsförslag 10 enligt följande (ändringarna är markerade och i förhållande till Svensk kraftnäts förslag samt motsvaras de av synpunkter som Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad angett).

"Länshållningsvatten ska under byggskedet efter lokal rening avledas till det kommunala spillvatten nätet om föroreningshalten så föranleder. I annat fall får sådant vatten avledas till dagvattennätet eller direkt till mark- eller vattenområde efter samråd med VA-huvudmannen och tillsynsmyndigheten."⁵

Borttaget: eventuell

Borttaget: - eller dagvatten

Borttaget: , alternativt

Borttaget: efter samråd med tillsynsmyndigheten

Det justerade villkorsförslaget omhändertar den oro som vissa nämnder/kommuner givit uttryck för gällande förorening och föroreningshalter.

- Nytt villkorsförslag, 11

Efterkommande önskemål från länsstyrelsen, se avsnitt II.2) nedan föreslår Svenska kraftnät följande tillkommande villkor.

"Kontrollprogram avseende vattenverksamheten ska utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheterna som möjliggör effektiv kontroll av grundvattennivåer, strömningsförhållanden, sättningar och eventuella skador på fastigheter, gator, ledningar, kulturvärden, naturvärden m.m. Försiktighetsmått och skyddsåtgärder i kontrollprogrammet ska tydligt kopplas till ansatta åtgärdsnivåer för sättningskänslig mark och/eller grundvattenkänsliga byggnader eller andra grundvattenberoende anläggningar samt grundvattenberoende biotoper. Ansatta åtgärdsnivåer för alla potentiella skadeobjekt ska redovisas. Av kontrollprogrammet ska framgå hur kontroll och eventuella åtgärder ska samordnas med andra verksamheter. Kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast åtta veckor innan vattenverksamheten påbörjas."

- Nytt villkorsförslag, 12

Efterkommande önskemål från Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad⁶, se

⁵ Lydelsen motsvarar förslaget från Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad, se avsnitt II.8), med tillägget att "eventuell lokal rening" ändrats till "lokal rening".

⁶ Nämnden angav tidsfristen till tre månader. Svenska kraftnät anser det tillräckligt med åtta veckor, d.v.s. som för kontrollprogrammet rörande vattenverksamheten, se det nya villkorsförslaget 11.

avsnitt II.8) nedan föreslår Svenska kraftnät följande tillkommande villkor.

"Kontrollprogram för den miljöfarliga verksamheten (byggandet och utsläppandet av länshållningsvatten) ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och senast åtta veckor innan den miljöfarliga verksamheten påbörjas inges till tillsynsmyndigheten."

• **Nytt villkorsförslag, 13**

Grundvattenbortledning enligt tillståndsyrendet 1.b. får ske under förutsättning att det s.k. andrahandsalternativet, det grundare läget inte står i strid med utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka.

• **Tid för inkommande med ersättningsanspråk för oförutsedd skada**

Svenska kraftnät vidhåller sitt yrkande om att tiden för inkommande med ersättningsanspråk för oförutsedd skada ska bestämmas till 10 år räknat från arbetstidens utgång. Flera yttranden har innehållit yrkanden/förslag om att nämnda tid ska bestämmas till 20 år. Svenska kraftnät anser att det är omotiverat och orimligt att den längsta möjliga tiden enligt 24 kap. 13 § miljöbalken ska bestämmas (20 år). Den bedömning av påverkan och skada som Svenska kraftnät redovisat i ansökan med tillhörande underlagsmaterial visar att den av Svenska kraftnät föreslagna tiden är mer än tillräcklig. Svenska kraftnät får hänvisa till Mark- och miljööverdomstolens överväganden på s. 76 i dom den 21 januari 2015 (Slussen), Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M 2008-14. I nämnda mål framställdes också yrkanden om den längsta tiden (20 år), vilka dock inte bifölls.

1.1. Mark- och miljödomstolens föreläggande i aktbilaga 689.

1. Planförhållanden

Detaljplaner bortledningspunkter

Svenska kraftnät ska inkomma med upplysning avseende status i de planärenden som pågår alternativt planeras påbörjas för de nu aktuella åtgärderna.

Svenska kraftnät: För den vattenverksamhet som omfattas av Svenska kraftnäts tillståndsansökan erfordras inga detaljplaneändringar. Det beror på följande. Plankravet i 2 kap. 6 § miljöbalken träffar endast de platser där grundvatten bortleds ur kabeltunneln och där grundvatten bortleds upp från ventilationsschakten, d.v.s. där grundvatten förs upp över markens yta (s.k. bortledningspunkter). Ingen av de detaljplaner som gäller för dessa bortledningspunkter innehåller bestämmelser om grundvattendrainerande ingrepp. Redovisning till stöd för att detaljplaneändring inte krävs inklusive rättspraxis återfinns i avsnitt 7 i Svenska kraftnäts ansökan, aktbilaga 1, och i avsnitt 2 i aktbilaga 10. Detta innebär sammanfattningsvis att tillståndssökt vattenverksamhet är förenlig med plankravet i 2 kap. 6 § miljöbalken och att några planändringar inte erfordras för prövningen i förevarande mål. Svenska kraftnät har i aktbilaga 10 redovisat bortledningspunkterna. Denna lista kompletteras nedan med angivelse av vilken detaljplan som gäller för respektive fastighet med bortledningspunkt.

Bortledningspunkterna under byggskedet kommer att vara placerade på följande fastigheter.

- Danderyd 2:143 i Danderyds kommun (i Anneberg) – dp 259.
- Danderyd 3:177 i Danderyds kommun (i Mörby) – dp S362 och D262.
- Stocksundet 2:306 i Danderyds kommun (i Stocksundet) – dp D60 och S411.
- Norra Djurgården 1:1 i Stockholms stad (i Frescati) – områdesbestämmelser 87032.
- Norra Djurgården 1:49 i Stockholms stad (vid KTH) – områdesbestämmelser 87032.

Djurgården förefaller vara tätare och där infiltration via brunnar i berg bedöms kunna vara välfungerande alternativ.

- Skyddsinfiltrationsanläggningar bör utformas robusta för att säkerställa långvarig funktion och minimera risk för skador på omgivningen. Detta innebär bland annat krav på infiltrationsbrunnarnas infiltrationskapacitet och infiltrationsvattnets kvalitet.
- För att minimera risken för att skador ska uppkomma till följd av skyddsinfiltration (exempelvis översvämning i källare) kommer riskanalyser att arbetas fram för varje anläggning där riskobjekt, kontrollpunkter, styrande infiltrationsparametrar och larmnivåer framgår.

Baserat på ovan nämnda erfarenheter har Svenska kraftnät tillräckliga kunskaper om skyddsinfiltration i området, varför Svenska kraftnät avböjer att utföra fältförsök i de nio angivna riskområdena. Kostnaderna för sådana icke behövliga fältförsök bedöms skulle ha uppgått till drygt 1 Mkr.

Etablering av en anläggning för skyddsinfiltration görs i följande successiva steg:

1. Identifiera lämpliga områden i anslutning till riskobjekt som avses skyddas med skyddsinfiltration.
2. Sammanställa geologiskt och hydrogeologiskt underlag samt identifiera lämpliga lägen för borrhning av infiltrationsbrunnar. Godkännande från fastighetsägare med flera inhämtas.
3. Identifiera de riskobjekt som kan påverkas.
4. Provborrhning och provinfiltration i syfte att lokalisera lämpliga brunnpositioner.
5. Framtagande av riskanalys
6. Planera för/förberedelse av vattenförsörjning
7. Etablering av infiltrationsbrunn med anslutning för infiltrationsvatten.
8. Etablering av utrustning för styrning och mätning av infiltration, eventuellt anslutning till 220 V nätström.
9. Fullskaleprov och dokumentation

Steg 1 – 6 görs i förberedande syfte medan steg 7 – 9 görs först efter det att faktiskt skyddsinfiltrationsbehov konstaterats. Tillfällig skyddsinfiltration kan utföras efter steg 6.

3. Kvartersbeskrivningar

Ansökan är inte komplett annat än att berörda fastighetsägare kan lämna synpunkter på vad Svenska kraftnät föreslår avseende kontroller och åtgärder inom fastighetens närområde. Svenska kraftnät ska inkomma med förslag till kvartersbeskrivningar för hela tunnellen på sådant sätt att prognostiserad grundvattenpåverkan (utan skyddsinfiltration) framgår tillsammans med förslag till åtgärdsnivåer för varje identifierat skyddsobjekt samt vilka kontrollpunkter som knyts till varje enskilt skyddsobjekt. I denna del ombeds Svenska kraftnät att särskilt bemöta inkomna synpunkter om kompletterande geotekniska undersökningar och/eller installation av kompletterande grundvattenrör samt, i förekommande fall, ange var infiltrationsanläggningar placeras.

Svenska kraftnät: I målet har inkommit ett större antal yttranden med synpunkter m.m. avseende i yttrandena angivna fastigheter. I **bilaga 2** finns de kvartersbeskrivningar som omfattar dessa fastigheter. Svenska kraftnät inger hela **bilaga 2** till mark- och miljödomstolen samt kommer Svenska kraftnät att under hand skicka nämnda bilaga till länsstyrelsen, SGU, SGI och de tre kommunala miljönämnderna. Vidare kommer Svenska kraftnät att till de

fastighetsägare som har yttrat sig i sak i förevarande mål skicka kvartersbeskrivningen rörande den egna fastigheten. Gällande övriga fastigheter pågår arbete med att arbeta fram kvartersbeskrivningar. I den mån mark- och miljödomstolen så önskar kommer dessa att ges in men under alla förhållanden kommer de att hållas tillgängliga hos Svenska kraftnät i det fall någon av ägarna till dessa fastigheter önskar ta del av kvartersbeskrivning rörande den egna fastigheten. Inom ramen för kontrollprogrammet kommer länsstyrelsen att kunna ta del av hela materialet. Svenska kraftnät har redan delgett länsstyrelsen ett antal kvartersbeskrivningar för avstämning gällande upplägg, huvudsakligt innehåll m.m. Länsstyrelsen har därvid ansett att hanteringen av riskobjekt/riskområden i princip är bra.

Gällande önskemål om kompletterande utredningar m.m. och angivande av platser för infiltration: I de kvartersbeskrivningar som arbetas fram redovisas geologisk, hydrogeologisk och geoteknisk information med högre detaljrikedom jämfört med i PM Hydrogeologi, bilaga 5 till aktbilaga 1, samt finns uppgifter om grundläggning och eventuella observerade skador på byggnaders fasader. Dessa uppgifter ligger till grund för behov av kompletterande undersökningar och ytterligare grundvattenrör. De detaljerade uppgifter som framkommer utgör dessutom underlag för placering av eventuella anläggningar för skyddsinfiltration.

I yttranden som inkommit i målet framkommer begäran om kompletterande undersökningar och platser för installation av grundvattenrör och skyddsinfiltrationsanläggningar. Svenska kraftnät anser att erforderliga utredningar vidtagits för bedömning av i målet relevanta frågor så som grundvattenbortledningens utbredning, identifiering av skyddsobjekt inom påverkansområdet och utförande av lämpliga skyddsåtgärder. Kompletterande utredningar och undersökningar vidtas dock för att bl.a. verifiera gjorda bedömningar. Det är främst i anslutning till riskobjekt som kompletterande undersökningar och utredningar kommer att övervägas och utföras. Omfattningen av sådana kompletteringar, så som exempelvis geotekniska undersökningar och behovet av nya grundvattenrör, kommer att klarläggas fortlöpande inom ramen för projektets kontrollprogram. Det är därför inte lämpligt att i kommande dom bestämma detta.

När det gäller skyddsinfiltrationsanläggningar kommer dessa att etableras utgående från de specifika behov som föreligger. I **bilaga 3** redovisas inom vilka områden skyddsinfiltration kan bli aktuell. Det kan noteras att områden där skyddsinfiltration kan bli aktuell har utökats (jämfört med bilaga 5 till aktbilaga 10), vilket föranletts av bl.a. inkomna yttranden, det fortlöpande utredningsarbetet som pågår samt sänkt tunnelprofil på sträckan Södermalm-Hammarby. I **bilaga 3** redovisas både tidigare (röd färg) och utökade (blå färg) områden för skyddsinfiltration. Rasterade ytor avser områden där påverkan av skyddsinfiltration bedöms kunna uppkomma. Svenska kraftnät har erforderlig rådgivning.

1.2. Kompletterande utredningar m.m.

1.2.1. Förskolan vid Fjällgatan 31 (buller)

I enlighet med vad Svenska kraftnät angav på s. 103 i miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga 8 till ansökan, aktbilaga 1, har en kompletterande utredning gjorts avseende bullernivån vid förskolan vid Fjällgatan 31. Nämda förskola är belägen cirka 90 meter från ventilations-schaktet vid Stadsgårdskajen. Riktvärdet inomhus för undervisningslokaler enligt NFS 2004:15 uppgår till 40 dBA kl. 07.00 – 19.00 helgfri måndag – fredag. Enligt utförd bullerutredning beräknas trafikbullret från Stadsgårdsleden generera 43 dBA inomhus vid Fjällgatan 31 (räknat på ljudnivån dagtid). Arbetet med ventilationsschaktet vid Stadsgårdskajen har tidigare beräknats generera 43 dBA inomhus vid den del av byggnaden som ligger allra närmast Stadsgårdsleden. I den kompletterande utredningen bedöms dock

detta arbete generera en inomhusljudnivå med cirka 40 dBA eftersom det nu framkommit att fasaddämpningen är effektivare vid mer högfrekvent ljud, vilket frekvensinnehållet i ljudet från en borrhög i drift ger, jämfört med frekvensinnehållet i trafikbuller som till största del är lågfrekvent. Enligt AB Stadsholmen, som förvaltar fastigheten på Fjällgatan 31, har förskolebyggnaden renoverats de senaste två åren bl.a. genom att ett bullerskyddsplank har placerats mellan Stadsgårdsleden och förskolans utegård för att bullerskydda utomhusmiljön. Inomhusmiljön upplevs därför inte som bullerstörd. Mot bakgrund av ovanstående är det Svenska kraftnåts bedömning att det inte är motiverat med särskilda skyddsåtgärder avseende förskolebyggnaden.

1.2.2. Miljökvalitetsnormer för vatten

I anledning av EU-domstolens dom den 1 juli 2015 i mål C-461/13 kompletterar Svenska kraftnåts bedömningen huruvida planerade utsläpp av länshållningsvatten vid anläggande av City Link etapp 2 riskerar att påverka gällande miljökvalitetsnormer i näraliggande recipienter som det kommer att ske direktutsläpp till, se bilagda promemoria, **bilaga 4**. Sammanfattningsvis kan följande konstateras. För ekologisk status är den samlade bedömningen att planerade utsläpp inte påverkar relevanta kvalitetsfaktorer för ekologisk status och att planerade utsläpp inte heller medför försämrade miljökvalitetsnormer för ekologisk status i vattenförekomsterna Edsviken, Lilla Värtan, Stora Värtan och Strömmen. För kemisk ytvattenstatus är den samlade bedömningen att gränsvärden för prioriterade ämnen inte riskerar att överträdas till följd av planerade utsläpp av länshållningsvatten.

1.2.3. Tillsynsmyndighet

Det är länsstyrelsen som enligt 2 kap. 29 § punkten 2 miljötillsynsförordningen (2011:13) är tillsynsmyndighet för vattenverksamheten (grundvattenbortledningen och infiltrationen).

Byggandet av City Link etapp 2 utgör en icke tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet. För sådan verksamhet är det den kommunala nämnden som enligt 2 kap. 31 § punkten 1 miljötillsynsförordningen är tillsynsmyndighet. Genom dom den 25 februari 2010 (Citybanan), Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M 3980-09, (se s. 54 nämnda dom) har dock detta ändrats på sådant sätt att när det för icke tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet i en vattenrättslig prövning bestäms ramvillkor så är det länsstyrelsen som blir tillsynsmyndighet även för nämnda miljöfarliga verksamhet (i förevarande fall byggandet av City Link etapp 2 och utsläppande av länshållningsvatten).

Länsstyrelsen kan enligt 2 kap. 29 § andra stycket miljötillsynsförordningen överlåta uppgiften att utöva tillsyn enligt första stycket samma bestämmelse åt en kommunal nämnd enligt 1 kap. 19 och 20 §§ miljötillsynsförordningen. Sådan överlåtelse har skett för Citybanan, d.v.s. där är det den kommunala nämnden som utövar tillsynen över själva byggandet medan länsstyrelsen utövar tillsynen över vattenverksamheten.

Svenska kraftnåten ställer sig positivt till att länsstyrelsen överlåter tillsynen över byggandet av City Link etapp 2 till berörda kommunala nämnder i Stockholm, Danderyd och Solna kommuner. Innehållet i yttrandena från länsstyrelsen och nämnderna i Stockholm och Solna tyder också på att tillsynen av byggandet och utsläppandet av länshållningsvatten ska utövas av de kommunala nämnderna och inte länsstyrelsen.

1.2.4. Förändrat tunneldjup vid Frescati

Sänkning av tunnellinjen planeras så att det vid bergytans lågpunkt i Frescati erhålls en god

8) Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad, aktbilagorna 292 – 293.

Nämnden anför i huvudsak följande. Nämnden anför ingen erinran mot ansökan. Nämnden tillstyrker Svenska kraftnäts förslag till ramvillkor för anläggandet av tunnelanläggningen, dock med ändringar som framgår nedan⁸.

Villkorsförslaget 5 ska ersättas med följande.

Vid befarat överskridande av de nivåer som anges i nedan angivna villkor ska följande gälla. Boende som förväntas utsättas för luftburet buller eller stomljud över nivåerna under fem dagar i följd eller mer än fem dagar under en tiodagarsperiod ska erbjudas möjlighet till tillfälligt boende, alternativt tillfällig vistelse. Svenska kraftnät ska skicka erbjudande till berörda i god tid innan det bullerstörande arbetet påbörjas. Även om riktvärdena inte överskrids ska evakuering erbjudas om särskilda behov föreligger, t.ex. boende med nattarbete. Vid bedömningen av om särskilda behov föreligger ska beaktas störningstidens längd och personliga förhållanden. Vid tveksamhet om bullerstörningens nivå ska vid behov platsbesök genomföras och mätning utföras.

Till stöd för ändringsförslaget (se aktbilaga 293): Svenska kraftnäts resonemang i första stycket om bakgrundsnivåer är inte tillämpligt. Det första stycket tillför inget i sak och bör därför strykas. Så många som möjligt bör få möjlighet att välja om de föredrar att flytta till annat boende under den tid störningarna pågår eller inte. Tabellen med riktvärden för buller bör styrkas ur villkoret och de riktvärden som är relevanta bör lyftas in i villkor 6 och 7 för ökad tydlighet enligt nämndens förslag under respektive punkt.

Svenska kraftnät: Se Svenska kraftnäts bemötande och redovisning i avsnitt I. ovan gällande de justerade villkorsförslagen 5 – 7.

Villkorsförslaget 6 ska ersättas med följande.

Arbeten under byggskedet vid ventilationsschakten vid Mörby, Stocksundet, Frescati, KTH, Stadsgårdskajen och Skanstull och som riskerar att medföra luftburet buller och stomljud som överskrider Naturvårdsverkets riktvärden för buller från byggplatser får endast utföras helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 19.00. Efter samråd med tillsynsmyndigheten får arbeten som medför överskridanden av riktvärden endast ske helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 19.00. Andra avvikelser får, om det finns särskilda skäl, ske endast efter tillsynsmyndighetens godkännande. Bulleralstrande arbeten som inte medför överskridande av riktvärdena får förekomma alla dagar dygnet runt.

Till stöd för ändringsförslaget (se aktbilaga 293): Buller under byggskedet ska begränsas så att personer som bor i anslutning till anläggningen inte ska utsättas för buller över de riktvärden som anges i Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15). Det är skäligt att så som Svenska kraftnät föreslagit utforma villkoren utifrån nivåerna inomhus. Dessutom är det så att stomljud hörs endast inomhus. När alla möjliga åtgärder, som är rimliga, har vidtagits för att dämpa bullret vid källan är det riktvärdenas främsta praktiska funktion att vara styrande före erbjudanden om tillfälligt boende eller vistelse. Eftersom Svenska kraftnät själv uppger att arbetena vid ventilationsschakten kommer att genomföras i huvudsak vardagar kl. 07.00 – 19.00 innebär nämndens förslag att tillämpa Naturvårdsverkets allmänna råd ingen begränsning för verksamheten eftersom riktvärdena för bostäder är identiska under den arbetstiden. Skillnaden blir i huvudsak att även andra lokaler

⁸ Redovisningen av nämndens villkorsförslag åtföljs av huvuddragen av argumenten från tjänsteutlåtandet motsvarande dessa villkorsförslag. Vad tjänsteskrivelsen i övrigt innehåller bemöts inte eftersom nämnden i sitt beslut inte gör någon hänvisning dit.

inkluderas så som undervisningslokaler. För undervisningslokaler är Naturvårdsverkets riktvärde något lägre (40 dBA). Det har under lång tid varit praxis att i de stora projekten tillämpa ett samrådsförfarande vid arbeten utanför ordinarie arbetstid. Mark- och miljööverdomstolen har i mål nr M 2008-14 (Slussen) delvis skärpt praxis eftersom domstolen ansåg att avvikelser från ordinarie arbetstid får ske vid särskilda skäl endast efter tillsynsmyndighetens godkännande. Domstolen ansåg att det inte var tillräckligt med samråd utan att det erfordrades ett överklagningsbart beslut. Av det skälet föreslår nämnden en skrivning om godkännande i stället för samråd gällande arbeten utanför ordinarie arbetstider.

Svenska kraftnät: Se Svenska kraftnäts bemötande och redovisning i avsnitt I. ovan gällande de justerade villkorsförslagen 5 – 7.

Villkorsförslaget 7 ska ersättas med följande.

Luftburet buller och stomljud under TBM-driften och under anläggandet av förbindelsetunnlar mellan kabeltunneln och ventilationsschakten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån inomhus som riktvärde inte överskrider:

- 45 dBA i bostäder och arbetslokaler helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 19.00,
- 40 dBA i skolor helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 19.00,
- 40 dBA i bostäder helgfri måndag – fredag kl. 19.00 – 22.00,
- 35 dBA i bostäder lördag, söndag och helgdag kl. 07.00 – 19.00
- 30 dBA i bostäder lördag, söndag och helgdag kl. 19.00 – 22.00,
- 30 dBA i bostäder alla dagar kl. 22.00 – 07.00.

Efter samråd med tillsynsmyndigheten får arbeten som medför överskridanden av riktvärdena endast ske helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 22.00. Andra avvikelser får, om det finns särskilda skäl, ske endast efter tillsynsmyndighetens godkännande. Bulleralstrande arbeten får förekomma alla dagar dygnet runt.

Till stöd för ändringsförslaget (se aktbilaga 293): Nämnden är positiv till det föreslagna upplägget med olika arbetstider för olika typer av områden. Det är en bra utgångspunkt för hur arbetet översiktligt är avsett att bedrivas. Det gäller särskilt eftersom det inte finns någon anledning att förbjuda arbeten på tider när skäl för arbete föreligger och det kan ske utan risk för störning. Dock är Svenska kraftnäts villkorsförslag något otydligt med hänvisningar till en tabell i ett annat villkor samt till en bilaga. Svenska kraftnät föreslår också något högre riktvärden under vardagkvällar och helger; nämnden yrkar på skärpning av dessa riktvärden. Nämnden yrkar också ett enklare formulerat villkor enligt sitt förslag. När det gäller de flesta stora infrastrukturprojekt i staden har nämnden ansett att riktvärdet för stomljud kvällstid ska vara 40 dBA, d.v.s. 5 dBA högre än Naturvårdsverkets riktvärde, men att 35 dBA ska gälla för luftburet buller nämnda tid. Villkoren har således kommit att se olika ut för stomljud och luftburet buller. Nämndens hållning (40 dBA för stomljud) tillämpades för dåvarande Vägverket vid byggandet av Södra Länken. 45 dBA för stomljud tillämpades för Norra Länken, som huvudsakligen sträcker sig under Nationalstadsparken och därmed inte berör boende i samma utsträckning som övriga projekt. För Citybanan och Förbifart Stockholm fastslog mark- och miljödomstolen 45 dBA för stomljud kl. 19.00 – 22.00. För Förbifart Stockholm prövas dock frågan för närvarande av Mark- och miljööverdomstolen. Vad gäller villkoren för buller vid byggande av Citybanan gäller att dessa villkor sattes på provotid och att de slutliga villkoren kom att avgöras först i projektets slutskede. Svenska kraftnät har i förevarande prövning inte gjort någon uppdelning mellan stomljud och luftburet buller. Eftersom tunneldrivningen i huvudsak kommer att innebära stomljud anser nämnden i

enlighet med nämndens beslut i tidigare projekt att avsteg från Naturvårdsverkets riktvärden bör tillämpas även i föreliggande fall. Nämnden ändringsförslag gällande villkor 7 ligger också i linje med vad nämnden yrkat i prövningen av Förbifart Stockholm och de villkor som meddelats för Nya Slussen (avgörande den 14 januari 2015 av Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M 2008-14). Det är viktigt att det finns enhelighet i de villkor som föreskrivs för olika infrastrukturprojekt, inte minst ur ett tillsynsperspektiv eftersom flera stora infrastrukturprojekt kan komma och kommer att pågå parallellt både i tid men också inom samma geografiska område.

Svenska kraftnät: Se Svenska kraftnäts bemötande och redovisning i avsnitt I. ovan gällande de justerade villkorsförslagen 5 – 7.

Villkorsförslaget 10 ska ersättas med följande.

Länshållningsvatten ska under byggskedet efter eventuell lokal rening avledas till det kommunala spillvattennätet om föroreningshalten så föranleder. I annat fall får sådant vatten avledas till dagvattennätet eller direkt till mark- och vattenområde efter samråd med VA-huvudmannen och tillsynsmyndigheten.

Till stöd för ändringsförslaget (se aktbilaga 293): Stockholms stads avloppsnät består av både kombinerade ledningar, där dagvatten och spillvatten går i gemensamma ledningar till reningsverk, och separerade ledningar, där dagvatten leds direkt ut i recipient oftast utan föregående rening. Nämnden har inga synpunkter på att, för det vatten som leds till reningsverk, avtal med riktvärden för detta fastställs mellan Svenska kraftnät och vattenmottagaren. I det fall vatten släpps till det separerade dagvattennätet ska i stället riktvärden för detta tas fram även i samråd med miljöförvaltningen. En mer detaljerad reglering med riktvärden för utsläpp till mark- och vattenområden, inklusive via dagvattennätet, bör ingå i det kontrollprogram som ska reglera störningar under byggtiden. Sådana riktvärden tas fram i samråd mellan Svenska kraftnät och tillsynsmyndigheten. Om Svenska kraftnät uppfyller de riktvärden som tas fram genom kontrollprogrammet, vilket är en förutsättning för att kunna släppa länshållningsvatten till mark- och vattenområde, kommer den ansökta verksamheten inte att medföra en försämring av statusen för någon kvalitetsfaktor med avseende på miljökvalitetsnormerna för vatten eller motverka möjligheten att uppnå sådan status. Verksamheten kan således tillåtas i detta avseende.

Svenska kraftnät: Svenska kraftnät ansluter sig till nämndens bedömning och har justerat sitt villkorsförslag 10, se Svenska kraftnäts bemötande och redovisning i avsnitt I. ovan gällande det justerade villkorsförslaget 10.

Nämnden yrkar slutligen att mark- och miljödomstolen föreskriver att kontrollprogram för den miljöfarliga verksamheten ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och senast tre månader innan den miljöfarliga verksamheten påbörjas inges till tillsynsmyndigheten.

Svenska kraftnät: Svenska kraftnät har inget emot nämndens förslag, se Svenska kraftnäts redovisning i avsnitt I. ovan gällande nytt villkorsförslag 12⁹.

9) Stockholms stad, aktbilaga 365.

Staden anför i huvudsak följande. Projekt Stockholms Ström med delprojektet City Link etapp 2 är bra och nödvändigt för stadens fortsatta energiförsörjning. Det ger säkrare strömför-

⁹ Svenska kraftnät anser dock det tillräckligt med åtta veckor, d.v.s. som för kontrollprogrammet rörande vattenverksamheten.

sörjning och ökad möjlighet att bygga fler bostäder på de platser där luftburna kraftledningar ersätts med den nya tunneln. För att kunna uttala sig om eventuella risker och påverkan för stadens konstruktioner och anläggningar bör ansökan kompletteras med en risk- och miljöanalys. Det är viktigt att sträckningen inte försvårar för en eventuell framtida tunnelbaneutbyggnad eller andra pågående planer, exempelvis bergrummet för bussgarage i Slussenområdet.

Svenska kraftnät: Svenska kraftnät har i miljökonsekvensbeskrivningen, se bilaga 8 till aktbilaga 1, redovisat bedömda miljökonsekvenser. Stadens konstruktioner och anläggningar ingår i Svenska kraftnäts bedömning om på vilket sätt City Link etapp 2 ska anläggas. För drivningen av tunnelbormaskinen erfordras inte upprättande av några riskanalyser med hänsyn till att tunneldrivningen kommer att se på ett betydande djup. För arbetena vid ventilationsschakten gäller följande. Byggnader och anläggningar inom 100 meter från ventilationsschakten har inventerats avseende vibrationer i en riskanalys enligt Svensk Standard SS 460 48 66. Inventering av vibrationskänslig utrustning kommer att ske innan byggstart. Vibrationsmätning kommer att utföras på utvalda riskobjekt. Samråd har skett med alla identifierade tunnelägare och parter som har planer på att uppföra nya tunnelanläggningar. Exempelvis har SLL deltagit i diskussioner avseende ombyggnation av Roslagsbanan, tunnelbana i Mörby och ny tunnelbana till Gulmarsplan. Konfliktpunkter har identifierats och omhändertagits. Samråd har också hållits med Slussenprojektet och det har därvid framkommit att projekten kan ske parallellt.

10) Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Solna stad, aktbilaga 512.

Staden lämnar följande synpunkter på ansökan.

Villkorsförslaget 10

Utsläpp till det kommunala dagvattennätet, såväl som utsläpp direkt till mark- eller vattenområde, får endast ske efter samråd med den ansvariga tillsynsmyndigheten och VA-huvudmannen. Eftersom villkorsförslaget inte innehåller några begränsningar gällande mängder eller halter av föroreningar eller vilken typ av reningsåtgärder som behövs, är det viktigt att den ansvariga tillsynsmyndigheten har möjlighet att besluta om riktvärden och reningsåtgärder för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Svenska kraftnät: Svenska kraftnät har i villkorsförslag 10 angett på vilket sätt utsläppandet ska ske. Där framgår att avledning ska kunna ske till det kommunala spillvattennätet- eller dagvattennätet, liksom direkt till mark- eller vattenområde. Svenska kraftnät har inget emot att så sker efter samråd med tillsynsmyndigheten och VA-huvudmannen. Svenska kraftnät har justerat sitt villkorsförslag 10, se avsnitt I. ovan. Gällande miljö kvalitetsnormer får hänvisas till avsnitt I. 1.2.2. och till Svenska kraftnäts bemötande i avsnitt II.2) Länsstyrelsen

Grundvattenberoende naturvärden

Miljökonsekvensbeskrivningen saknar en beskrivning av påverkan på ytvattenförekomster vid förändrade grundvattenförhållanden i ett avrinningsområde. Det är inte bara utsläpp av förorenat vatten som påverkar ytvattenförekomster utan även förändrade hydrogeologiska förhållanden i dess avrinningsområde kan ha betydelse för ytvattenförekomstens status. Det saknas en beskrivning av eventuella konsekvenser för vattenmiljön i Brunnsviken utifrån dessa aspekter. Miljökonsekvensbeskrivningen behöver innehålla en utredning av hur förändrade grundvattennivåer i Brunnsvikens avrinningsområde kan komma att påverka flödesförhållandena i vattenförekomsten Brunnsviken samt vilka konsekvenser dessa förändringar eventuellt kan innebära för Brunnsvikens status och möjligheten att följa